

אתה מחזיק בידך את הגיליון מס' 2591 של העולם הזה. שהוא גם הגיליון ה-1941 מאז שקיבלתי את השבועון לידך, בראש מערכת חדשה, ולמען משימה חדשה.

1941 גיליונות — כל אחד והמשרבים שלו, הלבטים שלו, האתגרים שלו, הסיכונים שלו, ההחלטות שלו. מה יהיו השערים? על מה להגיב? איך להגיב? מה לחקור? את מי לתקוף? על מי להגן?

לא היה אף גיליון אחד מבין 1941 אלה שלא חייב החלטות קשות, שלא היו בו הישגים ואכזבות, רגעים של שימחה ורגעים של זעם.

הרגשתי מיד — ואני מרגיש ברגע זה — כמי שעומד על חסקה בים סועה, העולה על הגל והרואה לפניו ים של גלים, גל אחרי גל, רכס אחרי רכס, מכאן ועד האופק, ים שאין לו סוף.

הכושר להתמודד ולהתגבר, מבלי להתעייף, מבלי להתייאש, מבלי להניח לאכזבות ולתיסכול להתגבר עלינו, אלא תוך חיוב האתגר, חיוב החיים, חיוב החוויה האנושית, חיוב המדינה שלנו והחברה שלנו — זהו העולם הזה.

השבועון החוצפני הזה

כאשר אך הרמנו את הדגל הזה — הדגל של ישראל חדשה ושל עיתונות חדשה — נחרד המיסד, הוא נדהם למראה השבועון החוצפני הזה, המעז לרכב על דברים הנוגדים את ההסכמה הלאומית, וגם לרכב עליהם בשפה חדשה משלו.

אבל אנשי המיסד, החכמים והמפוכחים, התנחמו: כמה זמן זה יימשך? כמה זמן יוכלו לשמור על המתח הזה? כמה חודשים? שנה? מכסימום שנתיים!

אחרי שנה אמרו: הנה, העולם הזה התמסר. הוא חדל מלהיות מה שהיה. הוא כבר לא תוקפני. ארטורטו הסיפור ייגמר.

מאז אנו שומעים את הסיפור הזה מדי שנה. אבל עברו 37 שנים. מי שאמרו וכתבו זאת, נעלמו ונשכחו. רבים מן העיתונים, שבהם הופיעו מא"מ

מרים מסוג זה, עברו מן העולם. ואילו העולם הזה חי וקיים, תוקף ומגן, עיקבי ומתמיד, לוחם על האיריאליים שלו כמו ביזום הראשון.

היינו העיתון היחיד בישראל שתקף את מיל-חמת-הלבנון ביום הראשון, כשם שהיינו העיתון היחיד בישראל שתקף את מיכצ'ע'סני ב-1956.

היינו העיתון היחיד במדינה שהעז לחשוף את פרשת-לווינסון, כשם שהיינו היחידים שהעזו לחי-שוף את פרשת-חושטאן ב-1955.

היינו העיתון היחיד שהעז לפרסם את התצ"ל לום של חוטפי-האוטובוס בקו 300. למחרת הפי-שע, וכך לפוצץ את פרשת-השב"כ, כשם שהיינו העיתון היחיד שהעז לפרסם את מצוקת נכ"י

צה"ל המשותקים ב-1950. את המחיר של אותה כתבה אנחנו משלמים עוד כיום. אחרי 37 שנים, אז הורה הרמטכ"ל ייגאל ידין לבטל את הרכישה המרוכזת של גיליונות העולם הזה על-ידי צה"ל — והוראה זו נשארה בתוקפה עד עצם היום הזה.

כמו גזירות רבות אחרות של המיסד נגד "השי-בועון המסויים".

בלעם יצא לקרל

יש מודד פשוט למידת החיזויות של העולם הזה. הוא בא דווקא מירי אויביו.

ערב יובל ה-50 שלנו קראתי מיסמך מישפטי ארוך, שמכל מילה בו נטפה שינאה וארס — שינאה כה תהומית, עד שנדמה כי העולם הזה הוא אויב-האנושות.

לקראת היובל פורסמו בכלי-התיקשורת הרבה כתבות, הערות ותגובות. אחרות היו חיוביות, אחרות היו ניטרליות. אך רובן היו טבולות באותה שינאה תהומית, אינסטינקטיבית. חלקה בלתי-מודעת. שינאה של הכותבים, שניאה את העולם הזה כמקוראיהם.

יחסם של עורכיהם, ושל חלק מקוראיהם. קשה להעלות על הדעת מחאמה גדולה יותר. אם העולם הזה מסוגל לעודד רגשות כה עמוקים בתום שנתו ה-50, ובתום השנה ה-37 לפעולתו בעריכתו — הרי זה אומר הרבה. זה אומר שהעיתון חי, שהוא ממשיך לנגוע בעצבים החשופים של המיסד ושל חלק גדול של הציבור.

כמו בילעם המנוח, יצאו הכותבים לקלל, ונמצאו מהללים. בכמה מן המאמרים האלה יש פארארוכס משעשע. הם יצאו (שוב) מגדרם כדי להוכיח שהעולם הזה אינו מה שהיה, שאבד עליו הלה, ששינוי נשרו, שאיבד את ייחודו. ובאותה שעה עצמה הם הוכיחו בעצמם את ההיפך: שהעולם הזה מעורר בהם שינאה וקינאה כמו בקודמיהם הרבים במשך השנים.

מי שטרח לעלעל באלפי גיורי-העיתונים המצהיבים כארכיון המאמרים, הידיעות והתגובות שפורסמו על העולם הזה ב-37 השנים האחרונות, ייווכח שרק חלקן הועיר חיובי, וחלק אחר ניטרלי. הרוב העצום של ההתייחסויות — מאז 1950 ועד היום — כתוב באותה שינאה מודעת או לא-מודעת, ולעיתים קרובות מאוד בודון וברשע. נשאלתי לא-פעם — ושאלתי את עצמי — מה מקורה של תופעה פסיכולוגית תמוהה זו. מה יש בו בהעולם הזה המעורר שינאה כה עמוקה?

במהלך השנים פגענו באנשים רבים, כשם שעורנו לאנשים רבים בלא-ספור. מתחנו ביקורת חריפה על אנשי-ציבור, חשפנו ללא-רחם שחיתות ושרירות, אולם ראה זה פלא: דווקא בין אלה שתקפנו יש מעט מאוד שינאה כלפי העולם הזה. לפעמים אף נדמה שנכון ההיפך. כמה מן היורדים הטובים ביותר של העולם הזה כיום הם דווקא אנשים שמתחנו עליהם ביקורת חריפה בעבר. הם יודעים כי ביקורתנו היתה כנה, עניינית, בלי חשבונות, ונבעה מהרגשת-החובה שלנו, לפי מיטב מצפוננו והבנתנו. והם זוכרים ששיבחנו אותם כאשר היו ראויים לכך.

יש השונאים את העולם הזה בגלל המאבקים הפוליטיים שניהלנו. איש כזה הוא, למשל, איסר הראל, מי שהיה הממונה על שירותי-הביטחון של דויד בן-גוריון, שהגדיר את העולם הזה רשמית כ-"אויב-המישטר מס' 1", ושהפעיל נגדנו את מנגנון-החושך על כל משאביו ושיטותיו. הוא טוען גם כיום שאנחנו חבורה חורשת-מיזמות, המסוכנת למדינה.

יש אנשים המקדישים כיום את חייהם ממש למילחמה בהעולם הזה כמוסדות שונים, וגם כבית-המישפט. גם זאת צורה להביע הערכה.

יש אנשים שמניעיםם אישיים לגמרי, ומכאיבים הרבה יותר. אלה האנשים שוויתרו על חלומות נעוריהם, שנשברו וערקו משרדה-הקרב, שמכרו את עצמם. מי בעד משכורת שמנה, מי תמורת הנוחיות של השתייכות למיסד.

מראה העולם הזה. המתמיד במאבק אחרי שנים כה רבות, המסור לאיריאליים שקבע לעצמו, המצליח להחזיק מעמד ואינו ניתן לקנייה, לשיחור או להפחדה — מראה זה משמש להם תיזכורת מתמדת ומתסכלת למה שהיו ואינם עוד.

לשונאי העולם הזה יש אמתלות רבות, ונרמה כי מיספר האמתלות כמיספר השונאים. יש השונאים את העולם הזה מפני שהוא תוקפני מדי, ויש השונאים אותו מפני שאינו די תוקפני, כביכול. יש הטוענים שהוא "פורנוגרפי" (ביטאוני המיסד חזרו על כך אלפי פעמים במשך השנים) ויש הטוענים שהוא שמרני ומיושן. יש האומרים שהוא קומוניסטי, ויש האומרים שהוא בעצם פאשיסטי. יש האומרים שאנחנו עורכיי-ישראל, ויש האומרים כי הפטריוטים שלנו שייך לעבר. וכן הלאה.

(זה מזכיר איכשהו את האנטישמיות, בכך שבעליה שונאים את היהודים מפני שהם קפיטליסטים ומפני שהם בולשביקים. מפני שהם עשירים ומנצלים ומפני שהם עניים ומלוכלכים, מפני שהם פחדנים ומשתמטים ומפני שהם מיליטריסטים מצחצחי-חרבות.)

כל האמתלות האלה הן על פני השטח. לשינאה הזאת יש שורשים עמוקים הרבה יותר. כשנשאלתי השבוע על-ידי מראיינת אם אני נהנה מהשינאה הזאת, עניתי שאיני נהנה ממנה. אבל אני משלים עימה, מפני שזהו המחיר שאנו צריכים לשלם.

לשלם — עבור מה?

מדוע הם שונאים

התשובה על כך נוגעת למהותו של העולם הזה. העולם הזה חשף בחייו סקופים רבים. אבל הוא לא קם כדי לחשוף סקופים.

העולם הזה חולל מהפכה עיתונאית. אך הוא לא קם כדי לחולל מהפכה זו. היא היתה רק אמצעי למטרה.

העולם הזה, "החדש" קם לפני 37 שנה כדי להציג לעיני המדינה דרך אלטרנטיבית, שונה לחלוטין מזו של בן-גוריון. הוא בא להציג תמונה של ישראל אחרת.

בן-גוריון העמיד את המדינה על מסילה, ועל המסילה הזאת מתנהלת המדינה עד היום. מבחינה זו אין שום הברל בין המערך והליכוד, הימין המיסרי והשמאל המיסרי.

מול התפיסה הזאת העמיד העולם הזה, למן היום הראשון, תפיסה אחרת, הנוגעת לכל תחומי החיים — חיי הכלל והפרט, המדינה והחברה, תפיסה זו נולדה אצלנו, במחננו ובליבנו.

דגלנו, כאז כן עתה במדינה חילונית, דמוקרטית, שבה זכויות-האדם וזכויות-האזרח מעוגנות בחוקה כתובה. מדינה שיש בה הפרדה מוחלטת בין דת ומדינה. מדינה שאין בה הפלייה בין אדם לאדם, בין גבר ואשה, אשכנזי ומזרחי, יהודי וערבי. מדינה שאין האזרח בה מופקר לשררה של ביורוקרטיה בחסדי-אלוהים, שהשילטון בה נבחר על-ידי האזרחים ולא על-ידי מנגנוני-מפלגות. מדינה שישורו בה צדק סוציאלי ומידה מירבית של שוויון. מדינה המבוססת על מחויבות מוסרית עמוקה לחולים ולזקנים, לנכים ולמוכרי-גורל. מדינה המכירה כי

קיום העם הפלסטיני, והמוכנה לאפשר לו להקים את מדינתו כדי לזכות בשלום. מדינה שיש לה זיקה עמוקה לפורה היהודית, אך שהיא מדינה עצמאית ונפרדת, השייכת לאזרחיה בלבד. מדינה שיש לה צבא עממי חזק אך אנטי-מיליטריסטי. וכן הלאה, וכן הלאה.

תפיסה זו — והיא מיקשה אחת — עומדת לנגד עינינו מאז היום הראשון. תקפנו את הת-פיסות הצבאיות של בן-גוריון ב-1950 כשם שד-תקפנו את רפאל איתן במילחמת-הלבנון. פיר-סמנו בראשית שנות ה-50 סירה בשם "דופקים את השחורים". כשם שאנחנו מעודדים את התער-רות הציבור המזרחי בארץ כיום, להמנו ככפייה הדתית אז כמו היום. הצענו ב-1953 להקים מדינה פלסטינית בגדה וברצועה ולהשתלב במרחב. הצענו ב-1956 להקים מיניסטרויון מיוחד לעני-יינהיה-שלום.

כל מה שאמרנו סתר את הקונסנוס הלאומי, את תפיסות-היסוד של המיסד הבן-גוריוני ושל חלק גדול של הציבור. הוכחנו שתמונת-העולם שלום כזוהי, הפרכנו שקרים מוסכמים. אמרנו שיש לשנות מן היסוד את כל המושגים המ-קובלים.

זוהי הסיבה האמיתית של השינאה — סיבה עמוקה וטיבית. אין אדם יכול לסכול שישברו את מושגי-היסוד שלו. זה מעורר בו חרדה ותת-נגדות אלימה.

זוהי הסיבה האמיתית לכל מה שקרה: שלוש הפצצות שהונחו כמערכת ובפרוס שלנו. ההת-נקשות בחיי והנסיון לשבור את עצמותיי. שריפת המערכת. החכם הכלכלי הטוטאלי שהוטל עלינו במשך עשרות שנים. נסיונו של איסר הראל לעצור אותי במעצר מינהלי. ההשמצות לאין-ספור וגילויי השינאה המתמשכים.

ומכיוון שהקונסנוס לא השתנה מאז, והמדינה מתנהלת גם עתה על הפסים שנקבעו אז, נשאר המאבק כפי שהיה.

"בלי מורא, בלי מושא פנים" - סימח העולם הזה שטוצבה בידו נטמואל בק

במשך עשרות שנים. נסיונו של איסר הראל לעצור אותי במעצר מינהלי. ההשמצות לאין-ספור וגילויי השינאה המתמשכים.

הנשק הסורי

זוהי גם הסיבה לאהבה הרבה שהעולם הזה זכה בה. זהו הצד השני של אותו המטבע — ובעצם, הצד הראשון.

לולא הנאמנות הזאת של אנשים כה רבים, דור אחרי דור, לא היה העולם הזה מחזיק מעמד — לא אז ולא היום. הם הנשק הסורי.

יחסם בין העולם הזה והציבור לא היה מעולם כיוס בין עיתון וקוראים. הוא היה ונשאר הרבה יותר עמוק. בכל פעם, כשהעולם הזה היה נתון בסכנה, התלכדו סביבו אהדיר-האבויו. ב-1965, בשעה של סכנה, בחרו בי לכנסת. בעיתות של חרם כלכלי קיימו אותנו בכספם. כיום, כאשר השוק מוצף במוספים עתירי-נייר, בחימונים למיניהם, בים של כלי-תיקשורת משודרים ומודפסים, מהם רבים בחינם או בחצי-חיסום, משלמים קוראי העולם הזה כמיטב כספם כדי לקיים את עיתונם.

העולם הזה עומד בבחירות מדי שבוע. ההצבעה היא ליד הקיוסקים. לולא זכה מדי שבוע בהצבעה זו, מזה 2591 שבועות, לא היה קיים.

ולולא גלי-האהבה האלה, המגיעים אלינו במיוחד בעיתות צרה ומשבר, לא היינו מחזיקים מעמד גם מבחינת כוח-הרצון והנחישות להמשיך במאבק.

מי הם האוהדים-אוהבים האלה? הם דומים יותר לאוהדים של קבוצת-כדורגל מאשר לציבור קוראים של עיתון. הם אוהבים את העיתון הזה, הגם שיש ביניהם שאינם מסכימים למכלול דיעותינו, ורבים מתנגדים לדעתנו בתחום זה או אחר.

הם אוהבים את העולם הזה מפני שהוא מייצג מהות אחרת, אנטי-מימסדית, מפני שאנחנו שוכרים כל קשריה-שקתה, מפני שאנחנו חושפים כל שחיתות — ולא חשבו מי אשם, ולאן הוא שייך.

אם יגדל הציבור הזה, נגדל. אם יקטן, נקטן. גורל העולם הזה בידיו. (ציבור זה גרול הרבה יותר ממיספר הקונים את הגיליון. יתכן שאין עיתון אחר בעולם שיש לו מיספר כה רב של קוראים לכל גיליון.)

אילו כל קורא חמישי של גיליון העולם הזה היה גם קונה אותו, היו נפתרות כל בעיותינו הכלכליות.)

זה לא יכול להיות

כמו צה"ל, כמו הקיבוץ, כמו הגשש החיוור. כמו בית"ר ירושלים, העולם הזה הוא תופעה ישראלית מובהקת.